

Tożsamość stanu dziewic konsekrowanych

W święto Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, 8 września 1970 r., zostały oficjalnie opublikowane w Rzymie odnowione obrzędy konsekracji dziewic, tworzące integralną część *Pontyfikatu Rzymskiego*. Polska edycja tej książki ukazała się w księgarzni św. Jacka w 2001 roku i nosi tytuł „Obrzędy konsekracji dziewic”. Ważność i znaczenie nowej książki liturgicznej polega na fakcie powrotu do tradycji i na sięgnięciu do samych źródeł konsekracji. Kościół bowiem po kilku wiekach przywraca obrzędy konsekracji ich pierwotnemu właścicielowi, czyli w pierwszej kolejności kobietom żyjącym w świecie i pragnącym Bogu poświęcić swoje życie w dziewictwie.

W dopuszczaniu do konsekracji dziewic pozostających w świecie, wyraża się cała nowość obecnego obrzędu. Po ośmiu wiekach od czasu zaprzestania praktyki konsekracji dziewic świeckich Kościoł, kierowany duchem czasu, wraca do swojej dawnej tradycji i przywraca obrzęd konsekracji kobietom świeckim. Tym samym, Kościół po ośmiu wiekach przywraca ponownie do życia stan dziewic i dostosowawszy jego duchowy wymiar do specyficznych okoliczności naszych czasów, daje go w darze wspólnocie lokalnej, aby mogła bardziej wzrastać i dojrzewać w swojej nadprzyrodzoności. W posynodalnej adhortacji Jana Pawła II *Vita consecrata*, dokumencie poświęconym życiu konsekrowanemu, czytamy: „Radością i nadzieją napawa fakt, że znów rozkwita dziś starożytny stan dziewic Bogu poświęconych, którego istnienie w chrześcijańskich wspólnotach jest poświadczane od czasów apostoelskich. Dziewice konsekrowane przez biskupa łączą się szczególnie z Kościołem lokalnym, któremu służą z poświęceniem, chociaż pozostają w świecie. Żyjąc osobno lub wspólnie z innymi, są szczególnym eschatologicznym wizerunkiem niebiańskiej Oblubienicy i przyszłego życia, w którym Kościół zazna wreszcie pełnie miłości do Chrystusa-Oblubieńca” (nr 7). W decyzji Stolicy Apostolskiej dotyczącej rozszerzenia *Ordo* objawia się więc „nieprzemijająca młodość Kościoła”, który potrafi ze swojego duchowego skarbcza wydobywać rzeczy stare i czynić je nowymi.

1. Stan dziewic jako odrębna forma życia konsekrowanego

Dziewice świeckie, które otrzymały konsekrację według księgi liturgicznej „Obrzędy konsekracji dziewic”, należą do stanu dziewic (*ordo virginum*) i tworzą w Kościele odrębną formę życia konsekrowanego, uznawaną również przez prawo kanoniczne (KPK 604 § 1). Wyrażenie „stan” (*ordo*) użyte jest tutaj w tym samym znaczeniu, jakie miało ono w Kościele pierwotnym, gdzie oznaczało „kategorię strukturalną organizmu społecznego i liturgicznego Kościoła”. Stan ten odróżnia się istotowo od wszystkich trzech pozostałych form życia konsekrowanego, o których mówi *Vita consecrata*. Stąd dziewic konsekrowanych nie należy utożsamiać ani z mniszkami, ani z zakonnicami, ani z członkiniami jakiegokolwiek instytutu czy stowarzyszenia życia apostołskiego, choć z tymi ostatnimi mają wiele cech wspólnych. Kościół nie przewidział dla nich żadnej instytucji. Stąd, podobnie jak w pierwszych wiekach chrześcijaństwa, mają one do wyboru różne formy życia: mogą żyć osobno, w rodzinie, mogą się zrzekać (KPK 604 § 2) lub żyć w duchowej symbiozie z jakąś rodziną zakonną, aby w ten sposób zapewnić sobie większą pomoc duchową. Dziewice konsekrowane żyjąc w świecie i prowadząc tryb życia indywidualny, poza wspólnotą, nie podlegają żadnym strukturom życia wspólnotowego. Nie posiadają więc ani reguły, według której mają żyć, ani przełożonych, którym by podlegały. Ale chociaż prowadzą świecki styl życia, to nie jest on w żadnym wypadku stylem laickim. Ponadto dziewice konsekrowane swój charyzmat życia konsekrowanego przeżywają nie poprzez pośrednictwo historyczne swojego założyciela czy założycielki, jak to się dzieje u członków instytutów życia konsekrowanego. Ich konsekracja, z osobistego tytułu, czyli na własne życzenie dokonuje się poprzez pośrednictwo Kościoła, reprezentowanego w osobie biskupa, który dopuszcza je do obrzędu. Stan dziewic, będący więc najstarszą formą życia konsekrowanego w Kościele, nie ma innego założyciela jak sam Kościół. Chociaż dziewice nie prowadzą życia wspólnotowego, to nie oznacza jednak, że żyją bez wspólnoty. Wspólnotą tą jest dla dziewic Kościół w swej konstytutywnej strukturze, jaką jest diecezja. Związek dziewicy ze swoim Kościołem lokalnym dokonuje się poprzez ścisły związek z jego biskupem ordynariuszem. Ten szczególny rodzaj duchowej komunii dziewicy konsekrowanej ze swoim biskupem, któremu podlega, decyduje o charakterze diecezjalnym stanu dziewic. Związek z Kościołem

lokalnym jest *proprium* tego stanu i on w dużej mierze decyduje o tym, że ta forma życia konsekrowanego jest różna od trzech pozostałych.

Aby lepiej zrozumieć odrębność stanu dziewic konsekrowanych zobaczmy na czym polega różnica między nimi a stanem zakonnym.

– Różnica zawiera się głównie w podmiocie obydwu obrzędów. Podmiotem profesji zakonnej są kobiety, także wdowy, a nawet związane wcześniej węzłem małżeńskim, jeśli otrzymały orzeczenie unieważnienia związku. Obrzęd profesji przeznaczony jest więc dla mniszek, zakonnice i członkiń instytutów świeckich. Podmiotem konsekracji dziewic natomiast są tylko niektóre mniszki, które posiadają tradycję tego obrzędu i głównie kobiety żyjące w świecie. Warunkiem otrzymania przez nie konsekracji jest to, że nigdy nie zawarły małżeństwa kościelnego ani cywilnego i nie żyły publicznie czyli jawnie, w stanie przeciwnym czystości. Ponadto – jeśli chodzi o podmiot – profesja zakonna przeznaczona jest tak dla mężczyzn jak i dla kobiet. Obrzędy konsekracji dziewic tylko dla kobiet. Tradycja Kościoła rzymskiego nie zna udzielania konsekracji mężczyznom, niemniej dziś sprawa ta wydaje się być otwarta, czego dowodem są liczne zapytania a także propozycje napływające do Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, aby ustanowić specjalny obrzęd konsekracji mężczyzn.

– Bardzo istotna różnica polega w szafarzu obrzędów. Profesję zakonną przyjmuje przełożony zakonny albo ksiądz diecezjalny, rzadziej biskup. Konsekracji dziewic przewodniczy zawsze biskup miejsca bądź delegowany przez niego biskup pomocniczy.

– Podczas profesji zakonnej osoby ślubują, że będą naśladować Chrystusa w Jego trzech radach ewangelicznych: ubóstwa, czystości i posłuszeństwa, żyjąc według reguły zakonu lub zgromadzenia. Cechą charakterystyczną profesji zakonnej jest więc doskonale postępowanie za Chrystusem. Podczas konsekracji, która ze swej istoty jest liturgią oblubieńczych zaślubin, kobiety składają jedynie ślub życia w dziewictwie, jako znak rzeczywistości przyszłej i udziału w niej wszystkich chrześcijan.

– Profesja zakonna obliguje do życia wspólnotowego, a zatem niesie ze sobą regułę zakonną i funkcję przełożonych, którym podlegają członkinie wspólnot zakonnych. Konsekracja nie. Dziewice konsekrowane mieszkają na ogół indywidualnie, nie

mają zatem ani reguł życia, ani przełożonych.

– Jest inna fizjonomia duchowa tych dwóch form życia konsekrowanego. Członkinie wspólnot zakonnych przeżywają swoje powołanie w perspektywie duchowości zakonnej i założyciela wspólnoty. Dziewice konsekrowane nie mają swego założyciela, jak sam Kościół. Dlatego swój charyzmat dziewictwa przeżywają w łączności z Kościołem lokalnym. Duchowy związek z biskupem i wspólnotą wiernych Kościoła diecezjalnego jest „*proprium*” tej formy życia konsekrowanego.

Zasadnicza jednak różnica między zakonnkami a dziewczycami konsekrowanymi, wynika z dwóch różnych podstawowych linii teologicznych zawartych w dwóch obrzędach: profesji zakonnej i obrzędu konsekracji dziewic. Życie zakonnicy polega na pogłębieniu powołania chrzcielnego i w konsekwencji wymiaru kościelnego. W wypadku dziewczycy konsekrowanej akcent położony jest na pierwszym miejscu na bycie nadprzyrodzonym znakiem miłości oblubieńczej Chrystusa do Kościoła; i na drugim miejscu bycie znakiem życia przyszłego, bycie obrazem eschatologicznym Oblubienicy niebieskiej. Jak trafnie zauważa Colombotti u dziewczycy konsekrowanej na plan pierwszy wybija się miłość typu oblubieńczego, u zakonnicy typu diakonalnego, a więc służebnego. Podczas obrzędu konsekracji dziewic celebryje się miłość typu oblubieńczego, podczas obrzędu profesji zakonnej celebryje się miłość typu diakonalnego. W pierwszym wypadku podkreśla się aspekt jednoczący w miłości, w drugim aspekt oddania w miłości jako diakoni. Aby nie było niejasności należy jasno powiedzieć, że powyższe rodzaje miłości są w obydwu powołaniach, jednak zachodzi różnica akcentu i proporcji.

2. Warunki przyjęcia konsekracji

Nowe „Obrzędy konsekracji dziewic” bardzo jasno i wyraźnie określają warunki, jakie powinna spełniać kandydatka do przyjęcia konsekracji. Według przepisów tam zawartych (OKD nr 5) do obrzędu konsekracji można dopuszczać dziewczycę żyjącą w świecie, które:

– „nigdy nie zawierały małżeństwa ani nie żyły publicznie czyli jawnie, w stanie przeciwnym czystości”. Oznacza to, że do konsekracji nie mogą być dopuszczone wdowy ani kobiety, które prowadziły w sposób publiczny, czyli jawny styl życia

przeciwny enocie czystości. Aby nie było żadnych wątpliwości należy w tym miejscu zaznaczyć i podkreślić, że konsekracji nie mogą przyjąć także kobiety, które żyły w związku cywilnym z mężczyzną. Mogą natomiast przyjąć konsekrację kobiety, które nie są dziewicami w sensie fizycznym, czyli te, które utraciły dziewictwo, ale pragną złożyć Bogu przyrzeczenie życia w dozgonnym dziewictwie, aby przez to móc lepiej poświęcić się Bogu i Kościołowi. Rubryka bowiem – co jest niezwykle istotne – nie wymienia pojęcia „dziewictwa fizycznego” jako warunku koniecznego do przyjęcia konsekracji. Nie należy także go w żadnym wypadku suponować. W trakcie prac redakcyjnych nad odnową obrzędów redaktorzy mocno akcentowali i podkreślali, że przy dopuszczeniu do konsekracji brane jest pod uwagę dziewictwo formalne kandydatki, nie zaś materialne, którego utrata w niczym nie uszczupła wymiaru znaku. Integralność fizyczna, jakkolwiek jest obiektywną wartością u kobiety, to jednak jest ona tylko znakiem prawdziwego dziewictwa, które istotowo polega na integralności ducha i wyraża się w całkowitym i wiernym oddaniu się Bogu. Konsekracja dziewictwa chrześcijańskiego nie polega na ofiarowaniu Bogu i konsekrowaniu przez Niego nieskazitelności fizycznej, materialnej, ale przede wszystkim na poświęceniu Mu woli i pragnienia życia w tym stanie na zawsze. To oznacza, że do konsekracji mogą być dopuszczane kobiety, które w sposób niezawiniony bądź zawiniony utraciły dziewictwo, jednak poprzez ślub dziewictwa pragną poświęcić się bez reszty służbie Bogu i bliźnim. Odnosi się to zarówno do kobiet żyjących prywatnie w swoich domach, jak i zrzeszonych w instytutach świeckich. Jest to bardzo doniosła decyzja, o ważnym wydzwieku duszpasterskim, jaką przynoszą nowe *Obrzędy*, oznaczająca wyraźną zmianę w dotychczasowej praktyce Kościoła. Do chwili bowiem promulgacji posoborowych obrzędów, posiadanie integralności fizycznej przez kobietę było warunkiem podstawowym w procesie dopuszczenia jej do konsekracji.

– „według ogólnej opinii przez swój wiek, roztropność i obyczaje dają rękojmię, że wytrwają w życiu czystym i poświęconym służbie Kościołowi i bliźnim”. W odróżnieniu od dotychczasowego przepisu, który wymagał od kandydatki ukończonego 25 roku życia, *Obrzędy* nie określają dokładnego wieku, który predysponowałby dziewicę do przyjęcia konsekracji. Według obecnej rubryki ważniejszą od liczby lat wydaje się być dojrzałość osobowa, która gwarantuje świadome podjęcie obowiązków wynikają-

cych z przyjętego aktu. Decyzję w tej kwestii *Obrzędy* pozostawia biskupowi, który będzie osobiście decydował o dopuszczeniu do konsekracji w każdym przypadku indywidualnie. Wydaje się odpowiednim wiekiem do przyjęcia konsekracji jest ten sam, który jest odpowiedni do zawarcia związku małżeńskiego. Tak przynajmniej uważał św. Ambroży, bp Mediolanu.

– „zostały dopuszczone do konsekracji przez biskupa ordynariusza miejsca”. Ten i poprzedni punkt, poprzez wyraźne uwydatnienie znaczenia i roli biskupa ordynariusza wobec dziewic konsekrowanych żyjących w świecie, nadaje ich powołaniu znamie diecezjalności. Oznacza to, że ten rodzaj dziewictwa przeżywany jest w ramach życia Kościoła lokalnego, pod okiem ojcowskiej troski biskupa. W takim obecnym zamyśle Kościoła należy widzieć powrót do samych początków powstania obrzędów oraz do pierwotnej tradycji Kościoła, w której u źródeł charyzmatu dziewictwa konsekrowanego kobiet żyjących w świecie stał zawsze biskup i diecezja.

Wszystkie powyższe wymagania stawiane kandydatkom przez nowe *Obrzędy* podkreślają charakterystyczną dla konsekracji jej nieodwracalność, jeśli dziewica chce być znakiem Kościoła, wiernej oblubienicy Chrystusa, w taki sam sposób jak małżeństwo jest nierozrwalne jako sakrament oblubieńczej jedności Chrystusa i Kościoła.

3. Szafarz obrzędów

Od samego początku powstania zwyczaju konsekracji dziewic przewodniczenie obrędom, ze względu na charakter zaślubin, zastrzeżone było wyłącznie biskupowi. Prezbiterzy nigdy w historii nie cieszyli się tym przywilejem i nie udzielali konsekracji. A jeśli niekiedy uzurpowali sobie do tego prawo, groziły im poważne sankcje kanoniczne i konsekwencje prawne. Zgodnie więc z tą wielowiekową tradycją Kościoła szafarzem obrzędów konsekracji dziewic pozostaje nadal wyłącznie biskup i to ordynariusz miejsca. Biskup pomocniczy zgodnie z ceremoniałem biskupim może przewodniczyć obrędom, ale tylko za pozwoleniem biskupa diecezjalnego. Należy jednak zaznaczyć, że zgodnie z duchem odnowionej liturgii obrzędów konsekracji jego funkcja jako szafarza, nie ma charakteru czysto obrzędowego, czyli nie chodzi w niej bynajmniej o nadanie liturgii większego stopnia uroczystości, lecz wynika z głębokich racji teologicznych, do których należy przede wszystkim znaczenie

dziewictwa w życiu duchowym Kościoła.

Obok przewodniczenia obrzędom, Kościół powierza mu troskę duszpasterską o dziewice konsekrowane jego diecezji. Dotyczy to zarówno okresu poprzedzającego konsekrację, jak i czasu po konsekracji.

4. Czas sprawowania konsekracji

Odnosnie do czasu sprawowania liturgii konsekracji *Obrzędy* mówią: „wypada, aby konsekracja dziewic odbyła się w oktawie Wielkanocy lub w uroczystości, zwłaszcza związane z tajemnicą Wcielenia, w niedziele, w święta Najświętszej Maryi Panny lub w święta dziewic” (OKD nr 1). W tak sformułowanym zaleceniu dotyczącym dokładnego doboru dni dostrzegamy z jednej strony wyraźne nawiązanie do najstarszej praktyki Kościoła, z drugiej zaś precyzyjne kryterium teologiczne, jakim jest charakter ślubny sprawowanego w te dni misterium Chrystusa. Dlatego też porządek, w jakim podane są dni, nie odnosi się bynajmniej do stopnia liturgicznego, lecz do znaczenia teologicznego, jakie one mają dla obrzędów konsekracji.

5. Miejsce konsekracji

Odnosnie do miejsca sprawowania liturgii konsekracji, *Ordo* wyraźnie określa, że „obrzęd powinien się odbyć w kościele katedralnym, chyba że okoliczności i zwyczaje miejscowe przemawiają przeciw temu” (OKD nr 3). Wskazanie to, podobnie jak wskazanie dotyczące szafarza obrzędów, należy widzieć przede wszystkim w aspekcie teologicznym, nie zaś w aspekcie prawnym.

Powyższe zalecenie wynika przede wszystkim ze znaczenia, jakie pełni kościół katedralny w życiu duchowym diecezji. Według *Ceremoniału liturgii biskupiej* „w nim znajduje się katedra biskupia, znak nauczania i władzy pasterza Kościoła lokalnego, a także znak jedności wszystkich wyznających tę wiarę, której biskup naucza jako pasterz swojej owczarni”. Dlatego katedra jest „centrum życia liturgicznego diecezji”, jest kościołem biskupa i symbolem jego oblubienicy. Sprawowanie więc obrzędów konsekracji dziewic w kościele katedralnym, poprzez doskonałą zbieżność symboliki ślubnej, charakteryzuje trafnie sam ryt, jako wyraz charyzmatu danego Kościołowi lokalnemu oraz jako ceremonię zaślubin między Chrystusem-

Oblubieńcem i Kościołem-Oblubienicą.

6. Główne rysy fizjonomii duchowej dziewic konsekrowanych

Dziewictwo kobiety, będące dla niej wielkim darem Boga i znakiem szczególnego wyboru, otrzymuje swoje właściwe znaczenie, gdy jest konsekrowane podczas liturgii. O ile do chwili konsekracji pozostawało ono sprawą osobistą kobiety, niejako prywatną, o tyle od chwili uroczystego aktu konsekracji, dokonującego się w Kościele mocą Ducha Świętego, przyjmuje ono wymiar społeczny i kościelny. Konsekracja nadaje mu pełny sens chrześcijański i sprawia, że dziewica konsekrowana staje się żywym znakiem rzeczywistości i wartości nadprzyrodzonych. Analiza teologiczna obrzędów konsekracji dziewic, a więc tekstów biblijnych, euchologijnych, symboli oraz samych rubryk upoważnia do zwrócenia uwagi na dwa najbardziej charakterystyczne i najważniejsze aspekty teologiczne konsekracji dziewictwa chrześcijańskiego, które zostawiają swoje wyraźne rysy na duchowym obliczu kobiety konsekrowanej. Są nimi oblubieńczość i eschatyczność.

Dziewica chrześcijańska składając Bogu swoje przyrzeczenie życia w dożgonnym dziewictwie, poślubia na sposób mistyczny Chrystusa, stając się na zawsze Jego oblubienicą. Jej duchowe, wieczyste i dziewicze przymierze z Chrystusem jest urzeczywistnieniem miłości oblubieńczej Chrystusa do Kościoła. Ponieważ kobieta konsekrowana poślubia swego Oblubieńca na sposób duchowy i mistyczny, bez żadnego pośrednictwa ludzkiego, jej oblubieńczy związek, mimo iż dokonuje się poza strukturą sakramentu małżeństwa obrazuje lepiej i pełniej tajemnicę miłości Chrystusa do Kościoła, niż dzieje się to w sakramencie małżeństwa. Mówiąc inaczej, przymierze miłości między Chrystusem i dziewicą już teraz realizuje to, co sakrament małżeństwa „tylko” oznacza i zapowiada. Jeżeli małżeństwo jest znakiem sakramentalnym oblubieńczej miłości Chrystusa do Kościoła, dziewice konsekrowane przewyższają i przekraczają szybko ten znak, by osiągnąć rzeczywistość świętą, której małżeństwo jest symbolem. W tym sensie, czyli w wymiarze znaku można mówić o pewnej wyższości dziewictwa konsekrowanego nad małżeństwem.

Rys eschatyczny dziewictwa konsekrowanego wynika z bezżeństwa dla królestwa niebieskiego. Królestwo eschatologiczne, w myśl zapewnień Chrystusa, składać

się będzie z osób bezżennych (Mt 20, 35). Dziewica konsekrowana obierając bezżeństwo, formę życia właściwą czasom przyszłym, antycypuje te czasy i niejako czyni je obecnymi już tu na ziemi. Można powiedzieć, że poprzez swój dobrowolny i świadomy wybór życia w bezżeństwie dla królestwa Bożego zaświadcza ona obecnemu światu na sposób „fizyczny” (już nie tylko w wymiarze wiary i ducha) o nadejściu nowego nieba i ziemi nowej (por. Ap 21, 1). Cieszy się ona także tym przywilejem, że może w sposób duchowy doświadczyć na sobie rzeczywistej sytuacji Kościoła jako takiego w odniesieniu do Chrystusa, sytuacji, która będzie udziałem każdego chrześcijanina podczas Paruzji, kiedy każdy będzie zjednoczony z Chrystusem, w ten sam sposób, w jaki Kościół, czyli Oblubienica, jednoczy się z Chrystusem, swoim o Oblubieńcem. Dlatego można zaryzykować twierdzenie, że dziewice konsekrowane są w życiu Kościoła znakiem widzialnym jego tajemnicy, są prawdziwą epifanią Kościoła, ponieważ ukazują w pełni jego rzeczywiste oblicze. Objawiają innym to, czym Kościół jest już teraz i czym musi stać się cała ludzkość. Urzeczywistniają na sobie w sposób pełny istotową naturę Kościoła, który z woli samego Chrystusa jest zarazem Dziewicą-Oblubienicą-Matką: „Dziewicą przez nienaruszoną wiarę, Oblubienicą przez nierozzerwalny związek z Chrystusem, Matką przez liczne potomstwo” (OKD nr 16). W ten sposób dziewica konsekrowana staje się żywym znakiem tego świata przyszłego, który jest już obecny poprzez wiarę i miłość, w którym synowie zmartwychwstania „ani się żenić nie będą, ani za mąż wychodzić” (Łk 20, 35).

Ks. Krzysztof Konecki

Pelplin, 8.X.2011r.

Referat wygłoszony na Sympozjum poświęconym indywidualnym formom życia konsekrowanego „Miłować Sercem Chrystusa”.